

Järfälla kommuns program mot våld i nära relationer samt sexuellt våld och exploatering

Dokumentet gäller för Samtliga nämnder samt Järfällahus AB	Fastställd av Kommunfullmäktige	
Dokumentgrupp Aktiverande styrdokument	Dokumenttyp Program	
Fastställd 2025-09-22	Giltig till Tillsvidare	
Dokumentansvarig Preventionsenheten, Socialförvaltningen	Senaste översyn	Nästa översyn 2027-08-31

Innehållsförteckning

Järfälla kommuns program mot våld i nära relationer samt sexuellt våld och exploatering	1
1. Bakgrund	3
2. Syfte	3
3. Implementering av programmet	4
3.1 Programmets förhållande till andra styrdokument	4
4. Socialnämndens stöttande och samordnande uppdrag	4
5. Definitioner och begrepp	5
5.1 Vad är våld och vad har det för orsaker?	5
Olika former av våld	6
5.2 Våld i nära relationer	6
5.3 Sexuellt våld och sexuell exploatering	7
5.4 Hedersrelaterat våld och förtryck	8
5.6 Särskilt utsatta grupper och grupper med svagt samhällsskydd	8
5.7 Våldsprevention	9
6. Fokusområden och identifierade åtgärder	9
6.1 Kvalitet, kunskap och systematik	9
Aktiviteter inom fokusområdet kvalitet, kunskap och systematik	10
6.2 Förebyggande arbete	10
Aktiviteter i det våldsförebyggande arbetet	11
6.3 Upptäcka våldsutövare och våldsutsatta	12
Aktiviteter i arbetet med att upptäcka vuxna och barn som utsätter andra eller själva utsätts för våld	12
6.4 Erbjuder skydd och stöd för våldsutsatta	12
Aktiviteter i arbetet med att erbjuda skydd och stöd för våldsutsatta	13
6.5 Återfallsförebyggande arbete	13
Aktiviteter i det återfallsförebyggande arbetet	14
7. Uppföljning	14
8. Litteratur- och källförteckning	15

1. Bakgrund

Ett liv fritt från våld och diskriminering är en grundläggande mänsklig rättighet och en förutsättning för såväl jämlikhet, jämställdhet och trygghet. Våld orsakar såväl fysiskt som psykiskt lidande och leder även till stora ekonomiska kostnader för samhället.

Järfälla kommuns program mot hedersrelaterat våld och förtryck beaktar internationella, nationella och regionala överenskommelser, mål och strategier som

- Istanbulkonventionen, Europarådets konvention om förebyggande och bekämpning av våld mot kvinnor
- EU-direktiv 2024/1385 om bekämpning av våld mot kvinnor och våld i nära relationer
- Agenda 2030
- FN:s barnkonvention
- FN:s kvinnokonvention
- de jämställdhetspolitiska målen
- en nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor
- Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län 2020–2026.
- Rapport 2019:23. Länsstyrelsen i Stockholm.

I Järfälla kommuns Mål och budget 2023–2025, inom ramen för inriktningsmålet ”Järfälla ska vara tryggt och attraktivt att leva, verka och vistas i” har socialnämnden fått uppdraget att ta fram styrdokument för att motverka våld i nära relationer och för att motverka hedersrelaterat våld och förtryck.

Program mot våld i nära relation samt sexuellt våld och exploatering är tätt sammanlänkat med program mot hedersrelaterat våld och förtryck. Programmen syftar till att tydliggöra de kommunala åtagandena för att bekämpa våld mot kvinnor och våld i nära relationer. Programmen är utformade med ambitionen att styrdokumenterna gemensamt ska lägga en stabil grund för ett långsiktigt arbete mot våld, utifrån en helhetssyn. För att säkerställa ett enhetligt arbete mot våld i nära relationer, sexuellt våld och exploatering, samt hedersrelaterat våld och förtryck, har programmets åtgärder utformats så de bidrar till en sådan helhetssyn. Ambitionen är att programmets fokusområden ska leda till att öka kunskapen om våld i nära relation samt sexuellt våld och exploatering och hur det motverkas inom hela kommunen. Identifierade åtgärder ska kunna brytas ned för att leda till mer konkreta, riktade åtgärder och aktiviteter på verksamhetsnivå. Arbetet fokuseras på fem områden som alla är nödvändiga för att ett framgångsrikt arbete mot våld i dess olika former ska kunna bedrivas; insamlandet av kunskap, spridande av kunskap och Järfälla kommuns roll när det gäller att identifiera våldsutsatta och våldsutövare och hur vi därefter ger skydd, stöd och behandling till såväl kommuninvånare som anställda. Programmet ska genomföras inom befintlig budget.

2. Syfte

Programmet ska vara ett stöd i arbetet mot våld i nära relation samt sexuellt våld och exploatering i Järfälla kommun genom att främja ett strukturerat och långsiktigt arbete. Programmet syftar till att stärka såväl det förebyggande arbetet som arbetet med våldsutsatta och våldsutövare. Syftet uppnås genom arbete med identifierade åtgärder inom fem fokusområden:

- kvalitet, kunskap och systematik
- förebyggande arbete
- upptäckt av våldsutövare och våldsutsatt
- skydd och stöd för våldsutsatta, samt

- återfallsförebyggande arbete.

Programmet syftar till att minska våldet för Järfällas kommuninvånare men inkluderar även kommunens arbetsgivaransvar att aktivt arbeta för att förebygga våld bland anställda inom kommunen.

3. Implementering av programmet

Programmet riktar sig till förtroendevalda, medarbetare samt privata- och ideella aktörer samt kvinnojourer som kommunen samverkar med. Det är dessa som ska arbeta för att förverkliga programmet.

Samtliga nämnder och kommunala bolag omfattas av programmet i olika omfattning. Alla omfattas utifrån sitt ansvar som arbetsgivare, och vissa nämnder samt bolaget omfattas utifrån att de möter människor som utsätts för våld, riskerar att utsättas för våld eller utsätter andra för våld. För att programmet ska nå önskad effekt behöver arbetet genomföras i samverkan mellan nämnder och kommunala bolag, med kvinnojourer samt med andra myndigheter och civilsamhälle.

3.1 Programmets förhållande till andra styrdokument

Programmet är ett strategiskt, kommunövergripande styrdokument som främjar ett strukturerat och långsiktigt arbete genom att ange åtgärder som fungerar som en grundplattform för kommunens arbete. Programmet ska, tillsammans med program mot hedersrelaterat våld och förtryck, fungera vägledande i nämndernas arbete mot våld kopplat till den övergripande inriktningen ” Järfälla ska vara en trygg och attraktiv kommun att leva, verka och vistas i.”

Styrdokument av verkställande karaktär som beslutas av nämnderna ska utöver gällande lagstiftning ta hänsyn till kommunövergripande styrdokument för att inte strida mot dessa. Utöver nämnda program mot hedersrelaterat våld och förtryck, har ett flertal av kommunens styrdokument och handlingsplaner beröringspunkter med föreliggande program, såsom program för ökad trygghet, program för barn och ungas rättigheter, program för mänskliga rättigheter och HR-avdelningens styrande dokument.

4. Socialnämndens stöttande och samordnande uppdrag

Socialnämnden omvärldsbevakar, samordnar och följer upp arbetet mot våld i nära relationer samt sexuellt våld och exploatering. Socialnämnden fungerar vidare som kompetensstöd i arbetet för kommunens resterande förvaltningar och bolag.

5. Definitioner och begrepp

5.1 Vad är våld och vad har det för orsaker?

Våld är ett brett samhällsproblem och ett globalt folkhälsoproblem. Det finns inte en enskild förklaring till våldet, utan orsaker till våld kan identifieras på flera olika samhällsnivåer och i sambanden mellan individuella riskfaktorer och riskfaktorer på samhällsnivå.

Den socio-ekologiska modellen är ett sätt att förstå våld och ”bygger på en sammansättning av biologiska, sociala, kulturella, ekonomiska och politiska aspekter som påverkar risken för att någon ska utöva våld eller bli utsatt för våld. Modellen används både för att visa på vilka faktorer som ökar risken för våld och för att förebygga dessa risker. Eftersom riskfaktorer är så tätt sammanvävda behöver förebyggande insatser fungera på olika nivåer samtidigt eller kunna genomföras parallellt på olika nivåer.”¹

Järfälla kommun arbetar utifrån Per Isdals breda definition av våld, för att inkludera olika uttryck för och aspekter av våld i det förebyggande och det åtgärdande arbetet. Genom att definitionen inkluderar hur en våldshandling påverkar den som utsätts, tydliggörs våldets tydliga koppling till makt och kontroll.

”Våld är varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärtar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill.”²

Ur ett preventivt perspektiv är det viktigt att synliggöra att våld är ett könat samhällsproblem, det vill säga att könstillhörigheten påverkar hur och i vilken utsträckning en person riskerar att utsättas eller utsätter andra för våld. Sociala föreställningar om våld hänger ihop med föreställningar om kvinnligt och manligt, och många våldsformer är kopplade till destruktiva maskulinitetsnormer. Utifrån forskning om maskulinitet och våld, och utifrån hur tillgänglig statistik ser ut används idag begreppet ”mäns våld mot kvinnor” inom jämställdhetspolitiken. Det sjätte jämställdhetspolitiska delmålet lyder:

Mäns våld mot kvinnor ska upphöra

Kvinnor och män, flickor och pojkar ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet. Delmålet omfattar alla yttringar av fysiskt och psykiskt, inklusive sexualiserat, våld och hot om våld samt hedersrelaterat våld och förtryck och prostitution och handel med människor för sexuella ändamål. Delmålet har även ett särskilt fokus på kopplingen mellan maskulinitet och våld.³

Mäns våld mot kvinnor är ett paraplybegrepp vilket innefattar alla de typer av våld som detta program ska motverka, vilket beskrivs i kommande stycken. Det handlar alltså inte om att det i varje enskilt fall är en man som utsätter en kvinna, utan begreppet beskriver hur våldet ser ut på en strukturell nivå och programmet omfattar våld oavsett kön på den som utövar och den som är utsatt.

Det finns flera olika sätt att kategorisera våld. I detta program används Socialstyrelsens kategorier: Våld i nära relationer, sexuellt våld och sexuell exploatering (samt hedersrelaterat våld och förtryck).

¹ Jämställdhetsmyndigheten. (2020). Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete (3:e uppl.). Angered: Jämställdhetsmyndigheten.

² Isdal, Per (2001), Meningen med våld, Gothia förlag, Stockholm.

³ Jämställdhetsmyndigheten, Mäns våld mot kvinnor

Dessa former av våld kan utövas:

- fysiskt
- psykiskt
- sexuellt
- materiellt
- ekonomiskt
- latent
- digitalt
- försummelse

Våld kan också utövas genom att våld riktas mot den utsattas husdjur.

För en mer utförlig beskrivning av våldets olika uttryck och former, se bland annat [Socialstyrelsens utbildningsmaterial](#)

Olika former av våld

5.2 Våld i nära relationer

Begreppet våld i nära relation inbegriper olika typer av relationer, såväl partnerrelationer mellan makar, sambos och särbos, men också de relationer som finns mellan familjemedlemmar, exempelvis förälder och barn eller mellan syskon. Det inbegriper även våld som kan förekomma efter en avslutad partnerrelation och det är ett samlingsbegrepp som ramar in både den som utsätts för våld och den som utsätter sin närstående för våld. I "nära relation" kan även andra relationer än familjerelationer ingå. Exempelvis skulle en nära relation kunna vara en personlig assistent eller mellan andra personer där nära och förtroendefulla relationer har uppstått. En nära relation är således inte automatiskt en kärleksrelation eller familjerelation.

5.2.1 Barn som lever med våld

I begreppet våld i nära relation ingår våld som riktas mot barn av närstående. Detta betyder att begreppet inte bara inkluderar barn som upplever våld, men också barn som utsätts för försummelse, övergrepp med mera. I artikel 19.1 i barnkonventionen definieras begreppet våld som "alla former av fysiskt eller psykiskt våld, skada eller övergrepp, vanvård eller försummelse, misshandel eller utnyttjande, däribland sexuella övergrepp".⁴ Enligt detta begrepp finns inga krav på att våldet behöver vara uppsåtligt, varaktigt eller av en särskild svårighetsgrad för att det ska omfattas av barnkonventionens artikel 19.

Även (tonårs)barn har partnerrelationer där våld kan förekomma. Barns utsatthet för våld i nära relationer kan komma från vuxna men också från andra barn i exempelvis syskonrelationer.

⁴ Barnombudsmannen, Konventionstexten

5.3 Sexuellt våld och sexuell exploatering

Detta område inkluderar alla olika typer av sexuellt våld som också kan utövas utanför nära relationer. Det inbegriper också olika former av sex mot ersättning och sexuella övergrepp där betalning sker i samband med övergreppet. Även att locka/tvinga/tjata på någon att göra något sexuellt med sig själv eller med någon annan omfattas av denna rubrik. Sexuellt våld och sexuell exploatering kan utövas både av och mot barn såväl som vuxna. Området inbegriper både den som utsätts och den som utsätter, samt den som tjänar pengar på att andra utnyttjas. Den som utsätts och den som utsätter behöver inte ha någon tidigare kännedom om varandra.

5.3.1 Sexuellt våld

Inom begreppet sexuellt våld ingår sexuella trakasserier, kränkningar, spridning av bilder av sexuell karaktär, ofredande och våldtäkt, allt som inte har föregåtts av ett samtycke. Det kan ske i en nära relation men kan också ske i andra konstellationer inom och utanför en familjekontext. En studie publicerad av Allmänna barnhuset 2022 visar att var fjärde gymnasieelev någon gång under sin uppväxt utsatts för någon form av sexuellt övergrepp vilket är en ökning sedan samma studie genomfördes 2014, då resultatet visade att var femte elev varit utsatt.⁵

5.3.2 Prostitution, sex mot ersättning och sexuell exploatering

Prostitution som begrepp brukar användas synonymt med sex mot ersättning och används vanligtvis i sammanhang där de inblandade är över 18 år. Sex mot ersättning har till viss del ersatt begreppet prostitution då många som ges ersättning för sex inte definierar sig som prostituerade och på grund av att begreppet prostitution kan leda till stereotypa antaganden och missvisande associationer.⁶ I detta program används företrädesvis termen sexuell exploatering som ett paraplybegrepp där prostitution och sex mot ersättning ingår. Sexuell exploatering används i detta program för att beskriva när någon får eller utlovas ersättning, exempelvis i form av pengar, alkohol, droger, resa, sovplats, mot sexuella handlingar eller tjänster.

5.3.3 Sexuell exploatering av barn

Sexuell exploatering av barn handlar om olika former av sexuella övergrepp där någon typ av ersättning har givits/mottagits för sexuell utnyttjande av en person under 18 år. Ersättningen kan handla om pengar, men även om andra saker så som boende, kläder eller resor. Sexuell exploatering av barn kan ske såväl fysiskt som online.

5.3.4 Människohandel för sexuella ändamål

Människohandel för sexuella ändamål innebär att en person genom otillbörliga medel (olaga tvång, vilsledande eller utnyttjande av någons utsatta belägenhet) rekryterar, transporterar, överför, inhyser eller tar emot en individ i syfte att exploatera den utsatta för sexuella ändamål. Sexuella ändamål är ofta kopplat till prostitution, men det kan också röra sig om exempelvis tvångsäktenskap.

⁵ C.G. Svedin, Å. Landberg, och L. Jonsson (2023) ”Mer utsatta än andra – om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar: En fördjupning från studien ’Unga, sex och internet efter #me-too’”

⁶ Socialstyrelsen (2015), Sex mot ersättning

5.4 Hedersrelaterat våld och förtryck⁷

För en effektiv samordning av arbetet mot våld är det viktigt med en grundläggande förståelse för olika typer av våld. Våld i nära relation, sexuellt våld och exploatering samt hedersrelaterat våld och förtryck kan vara starkt integrerade med varandra och förekomma i samma kontext. Hedersvåldets kollektivistiska karaktär innebär att hela familjen eller släkten upprätthåller hedersnormerna. Det skapar en komplex dynamik där våldet inte enbart är en handling från en förövare riktat mot ett offer, utan ett system av tryck och medansvar. Här har individer många gånger dubbla roller, att utsätta till exempel yngre syskon och att själv bli utsatt för förtryck, kontroll och våld. Hedersrelaterat våld och förtryck innefattar våldsformer som:

- Kvinnlig könsstympling
- Äktenskapstvång/barnäktenskap
- Att föras utomlands

För utförligare beskrivningar av de olika formerna av hedersrelaterat våld och förtryck, se kommunens program mot hedersrelaterat våld och förtryck.

5.6 Särskilt utsatta grupper och grupper med svagt samhällsskydd

Begreppen *särskilt utsatta grupper* eller *grupper med särskild sårbarhet* kan användas om grupper som i högre grad riskerar att utsättas för våld och/eller där våldet riskerar att leda till särskilt allvarliga konsekvenser. Begreppen kan också användas om grupper som saknar resurser att göra sin situation känd eller förändra sin situation. Dessa grupperas särskilda utsatthet/sårbarhet hör inte sällan samman med att de också har ett svagare samhällsskydd då samhällets resurser sällan är anpassade för gruppens speciella situation eller behov.⁸

Följande kriterier lyfts av Socialstyrelsen där det är extra viktigt att beakta våldsutsattas särskilda utsatthet:⁹

- ekonomisk situation
- funktionsnedsättning
- hedersrelaterad kontext
- kön
- könsöverskridande identitet eller uttryck
- missbruk och beroende
- sexuell läggning
- tillhörighet till en nationell minoritet
- utländsk bakgrund
- ålder.

Utöver ovanstående kriterier lyfter också Socialstyrelsen målgrupper som riskerar att falla mellan stolarna i sin kunskapsportal kunskapsguiden,¹⁰ vilket

⁷ Mer information om hedersrelaterat våld och förtryck och de tillhörande åtgärder finns i Program mot hedersrelaterat våld och förtryck.

⁸ Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) – Uppsala universitet, Särskild sårbarhet och intersektionalitet

⁹ Socialstyrelsen (2021) Utbildningsmaterial Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – för socialtjänsten.

¹⁰ Socialstyrelsen, Kunskapsguiden

är kvinnor som grupp och kvinnor i utsatthet för prostitution/sex mot ersättning.

5.7 Våldsprevention

Våldsprevention innebär ett arbete för att förhindra att våld uppstår eller upprepas. Våldspreventiva insatser kan sorteras i tre nivåer; universell, selektiv och indikerad nivå. På den universella nivån finns insatser som riktas mot alla. Det kan exempelvis vara föräldraskapsgrupper för att stärka relationen mellan barn och förälder. Det kan också vara skolprogram som utmanar könsnormer som stödjer våld. Detta brukar beskrivas som att arbeta med en genusförändrande ansats. För att motverka våld i nära relationer och sexuell exploatering behöver kommunens verksamheter agera samstämmt mot alla former av våld, oavsett arena. Här finns också den strategiska samordningen som tar riktning i det våldspreventiva arbetet. Selektiv prevention innebär tidig upptäckt av både våldsutsatta och våldsutövare. Det kan också vara att arbeta särskilt med en grupp som har riskbeteende och ge dem insatser för att bryta ett normbrytande beteende. Indikerad prevention innebär stöd för personer med högrisk att utveckla ett problem eller som redan har ett problem. Det kan till exempel vara våldsutövare som söker sig till kommunens öppenvård.

6. Fokusområden och identifierade åtgärder

Nedan beskrivs programmets fem fokusområden med identifierade åtgärder kopplade till varje fokusområde. Vid varje identifierad åtgärd benämns de nämnder som åtgärden berör. Eftersom program mot våld i nära relation samt sexuellt våld och exploatering och program mot hedersrelaterat våld och förtryck är utformade för att gemensamt lägga en stabil grund för ett långsiktigt arbete mot våld, presenteras här åtgärder som identifieras som grundläggande för att motverka alla tre typer av våld. Åtgärderna är gemensamma för bägge programmen, och ska kunna brytas ned för att leda till mer konkreta, riktade åtgärder och aktiviteter på verksamhetsnivå.

I avsnittet beskrivs också förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med respektive fokusområde.

6.1 Kvalitet, kunskap och systematik

Järfälla kommuns arbete mot våld ska bygga på kunskap, utföras med god kvalitet, systematik och genom meningsfull samverkan.

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

- Ett systematiskt arbete med uppföljning och analys av insatser till målgrupperna
- Ett systematiskt arbete med uppföljning av riktlinjer och rutiner
- Kunskapsstruktur: Relevant kunskap till medarbetare utifrån uppdrag
- Strukturer för samverkan
- Sammanhållen kommunikation internt och externt
- Strategiska beslut kring när arbetet bör riktas mot sexuellt våld och exploatering, och när det behövs ett helhetsgrepp mot mäns våld mot kvinnor .

Arbetet mot våld ska ske enligt lagar och föreskrifter och bygga på vetenskaplig evidens och/eller bästa tillgängliga kunskap och beprövad erfarenhet. För att arbetet ska vara så effektivt som möjligt ska det utföras med systematik och genom samverkan inom de områden där det är motiverat.

Genom insamlande av statistik och kartläggning av våld ska metoder som bygger på bästa möjliga kunskap utifrån vetenskap och/eller beprövad erfarenhet erbjudas verksamheter och individer där behov har identifierats.

Utöver struktur för utveckling av verksamheten behövs även en organisation för att säkerställa kunskap om våld. För att alla medarbetare ska ha relevant kunskap om våld utifrån sina specifika uppdrag behöver strukturer utformas för vilken typ av kunskap som förväntas finnas inom kommunens olika verksamheter, och hur/när kunskapen kan förvärfas. Strukturerna behöver innefatta kunskap för arbete inom alla preventionsnivåer.¹¹

Eftersom delar av kommunens arbete sker genom externa utförare, säkerställs i upphandlingsdokument att dessa verksamheter har kunskap och rutiner vid upptäckt av våld. För att Järfällas kommunikation riktad till kommuninvånarna ska bli framgångsrik krävs att det finns en planering kring vad som ska kommuniceras och på vilket sätt detta görs. Utöver den kommunikation som riktar sig till kommuninvånare och anställda inom kommunens verksamheter behöver också en kommunikation finnas med externa parter som civilsamhälle och näringsliv.

Aktiviteter inom fokusområdet kvalitet, kunskap och systematik	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Framtagande av material och implementeringsstöd avseende utbildning/kunskapshöjande processer för kommunens olika förvaltningar	Socialnämnden, Kommunstyrelsen
Kartläggningar av personer som utsätts eller utsätter andra för våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck samt sexuellt våld och exploatering, i kommunen samt analys om utbudet av insatser motsvarar behoven.	Socialnämnden
Säkerställa att kunskap om hur kommunen arbetar mot våld och hur man som anställd förväntas agera i situationer där våld misstänks förekomma finns hos alla anställda	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB Socialnämnden samt kommunstyrelsen (HR) särskilt ansvar
Vid upphandling av kommunens externa utförare, i de fall det är relevant, säkerställa att dessa har kunskap och rutiner för att upptäcka och hänvisa personer som utsätts eller utsätter någon för våld	Socialnämnden
Stärka och samordna den interna och externa kommunikationen om det förebyggande arbetet gällande våld samt kommunikationen till kommuninvånare om hur utsatta för olika typer av våld och våldsutövare i kommunen kan få hjälp.	Socialnämnden Kommunstyrelsen (kommunikation)

6.2 Förebyggande arbete

Järfälla kommun ska arbeta för att motverka våld i nära relation samt sexuellt våld och exploatering genom generella och riktade våldsförebyggande insatser. Kommunens ska förebygga våld ske genom att främja skyddsfaktorer och motverka riskfaktorer i fråga om våld i nära relation samt sexuellt våld och exploatering.¹²

¹¹ Se tidigare avsnitt om definitioner och begrepp

¹² Se avsnitt om våld och olika definitioner

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

- Kunskap om våldsförebyggande metoder inom kommunens förvaltningar och kommunala bolag
- Samverkan med polis, civilsamhälle och näringsliv
- Samverkan mellan förvaltningar

Våldsförebyggande arbete syftar till att våld inte ska uppstå eller upprepas. För att det våldspreventiva arbetet ska bli framgångsrikt behöver det finnas en tydlig koppling till övrigt främjande och tidigt förebyggande arbete. Det våldsförebyggande perspektivet kan exempelvis inkorporeras i insatser för psykisk hälsa, minskat alkoholbruk eller jämställda föräldrarelationer. SAMBU¹³ har en viktig roll för att möjliggöra meningsfull samverkan, samsyn och utveckla olika våldsförebyggande insatser för de barn som bor i Järfälla och de som går på gymnasieskolor i kommunen.

Järfällas våldsförebyggande arbete ska bygga på forskning, ha en genusförändrande ansats och fokusera på åskådarrollen¹⁴ och förebilder som förändringsfaktorer. Vidare inbegriper det våldsförebyggande arbetet skapandet och upprätthållandet av våldsfria fysiska och sociala miljöer, för kommuninvånare såväl som anställda i kommunen. Detta arbete kan till exempel innebära att det vid planering för nybyggnationer eller val av lokaler för olika aktiviteter tas hänsyn till trygghetsfrågor liksom det kan innebära arbete med värderingar och förhållningssätt. Vi arbetar med en medvetenhet om att erfarenheter av våld finns inom våra målgrupper, både kommunmedborgare och anställda, och främjar gott förebildskap där vi agerar mot alla former av kränkningar och våld.

Aktiviteter i det våldsförebyggande arbetet	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Etablera och upprätthålla nödvändig samverkansstruktur för det våldspreventiva arbetet för barn och unga i kommunen	Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Kultur-, demokrati- och fritidsnämnden
Kartläggning och analys av våldsförebyggande arbete i Järfälla	Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Förskolenämnden, Gemensam nämnd för familjerättsliga frågor, Kultur-, demokrati- och fritidsnämnden, Kommunstyrelsen, Järfällahus AB. Socialnämnden leder arbetet.
Våldsförebyggande insatser ska riktas till barn, unga, vuxna, föräldrar, äldre och anställda inom Järfälla	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB

¹³ För mer information om SAMBU se:

<https://www.jarfalla.se/omsorgochstod/barnungaochfamilj/valdsforebyggandearbetejarfalla.4.23a5e1e818b84ecd12a12631.html#h-SamarbetemotvaldmedhjalpavSAMBU>

¹⁴ Åskådarrollen syftar på alla de som finns runt den/de som utsätts och den/de som utsätter andra för våld. Begreppet och det våldsförebyggande arbetet kopplat till begreppet kommer från USA som lanserat universella våldsförebyggande program för att motivera alla som ser/hör/vet om att våld har förekommit/förekommer, med syfte att uppmuntra grupper och individer att vara en "aktiv åskådare," för att förhindra att våldet ens uppstår, eller att stoppa våldet som pågår, eller att agera efter att våld har uppstått

6.3 Upptäcka våldsutövare och våldsutsatta

Järfälla kommun ska arbeta aktivt för att upptäcka vuxna och barn som utsätter andra, eller själva utsätts för våld.

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

- Rutiner för screening av förekomst av olika typer av våld
- Kunskap hos de som arbetar inom områden där de kan stöta på våldsutövare eller våldsutsatta
- Ett sammanhållet arbete med upptäckt av Ett sammanhållet arbete med upptäckt av våld i nära relation, hedersrelaterat våld och förtryck, samt sexuellt våld och exploatering.

Kunskap och rutiner är viktigt för att kunna agera snabbt och unisont när kommunanställda möter människor som kan misstänkas utsätta andra eller själva kan vara utsatta för våld i nära relation eller sexuellt våld och exploatering. Olika professioner har olika behov av kunskap om våld och metoder för upptäckt, där screening¹⁵ är en av flera metoder. Olika verksamheter kan bli viktiga för att upptäcka olika typer av utsatthet. Information om vilket stöd som finns att få genom kommunen behöver vara lättillgänglig. Särskilt fokus behöver läggas på barn och unga samt andra grupper som behöver få extra stöd i att få kunskap om vilken hjälp som finns att få. Som arbetsgivare har Järfälla kommun ett ansvar för att agera på ett tidigt stadium om våld misstänks förekomma hos anställda.

Aktiviteter i arbetet med att upptäcka vuxna och barn som utsätter andra eller själva utsätts för våld	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Undersöka inom vilka kommunala områden det är lämpligt att arbeta med screening (standardiserade frågor) som metod för att upptäcka personer som utsätts eller utsätter andra för våld	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB. Socialnämnden särskilt ansvar.
Implementera screening för våld i de verksamheter där det är lämpligt	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB
Skapa rutiner för hur vi arbetar med upptäckt och hur vi agerar i de fall tecken på våld upptäcks, inom respektive förvaltning.	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB. Socialnämnden särskilt ansvar. Kommunstyrelsen särskilt ansvar kring upptäckt bland anställda.
Utveckla samarbete med polis, frivård och region för att upptäcka fler våldsutsatta och våldsutövare.	Socialnämnden

6.4 Erbjuder skydd och stöd för våldsutsatta

Järfälla kommun ska arbeta aktivt för att våldsutsatta vuxna och barn har tillgång till insatser utifrån sina behov av skydd och stöd.

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

- Insatser för att möta olika målgruppers specifika behov

¹⁵ Med screening avses standardiserade undersökningar med frågor om våldsutsatthet som utförs på initiativ av någon annan än den person som undersöks, till exempel en samhällelig institution. Screening görs rutinmässigt och oberoende av personens anledning till att den kontaktat exempelvis socialtjänsten. Detta görs för att identifiera personer som är i behov av stöd och hjälp, och för att erbjuda dem rätt vård och insatser.

- En gemensam kunskapsbas som grund för gott samarbete
- Samverkansstrukturer (internt och externt)

Skydd och stöd ska erbjudas både utifrån akuta behov som för att på längre sikt syfta till ett liv fritt från våld. Det är viktigt att personer som utsätts för våld samstämmigt bemöts av förhållningssättet att våld aldrig är berättigat och att kommunens insatser inte hindrar eller försvårar ett uppbrott från våld. Vilken kunskap som behövs för att kommunmedarbetare ska kunna bidra till individers möjlighet att leva ett liv fritt från våld ser olika ut mellan olika verksamheter. I vissa verksamheter handlar det om grundläggande kunskaper om våld för att exempelvis kunna hänvisa rätt och för andra handlar det om kunskap för att, utifrån sitt uppdrag, kunna bidra till att skydds- och stödinsatser kan genomföras.

Personer som befinner sig i exempelvis prostitution eller annan sexuell exploatering kan finna sig i en mer komplex situation som kräver andra typer av insatser eller tillvägagångssätt. Sektionen mot prostitution och människohandel i Stockholm tillhandahåller konsultativt stöd för kommunens samtliga anställda och bör användas för att säkerställa hög och jämn kvalitet i kommunens bedömningar. Aktuella insatser behöver vara individanpassade, både om den våldsutsatta är anställd inom kommunen eller har identifierats genom kontakt med kommunens olika verksamheter. Barn som utreds i våldsärenden eller berörs av insatser för skydd och stöd behöver göras delaktiga i de samtal och beslut som rör deras liv.

Aktiviteter i arbetet med att erbjuda skydd och stöd för våldsutsatta	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Ansvara för att säkerställa att kunskap om våldets konsekvenser och våldsutsattas behov finns på plats, för att aktuella verksamheter ska kunna bidra till att kommunen som helhet ger fullgott skydd och stöd	Samtliga nämnder samt Järfällahus AB.
Kartlägga behov och insatser för grupper med svagt samhällsskydd ¹⁶ som behöver extra resurser för att tillgodogöra sig stöd och skydd.	Socialnämnden, Gemensam nämnd för familjerättsliga frågor, Järfällahus AB.

6.5 Återfallsförebyggande arbete

Järfälla kommun ska arbeta för att våldsutövande vuxna och barn har tillgång till insatser utifrån sina behov.

Förutsättningar för ett framgångsrikt arbete med fokusområdet:

- Samarbete mellan socialförvaltning och andra aktörer
- Insatser finns tillgängliga för våldsutövare och kunskap om att hjälp finns att få när kommuninvånare och medarbetare
- Skydd för utsatta finns på plats

Socialnämnden har ett särskilt ansvar att verka för att våldsutövare förändrar sitt beteende. För att få våldet att upphöra erbjuder socialförvaltningen beteendeförändrande samtal till de som utsätter närstående för våld. För att få fler våldsutövare att ta emot beteendeförändrande samtal genomför medarbetare som kommer i kontakt med målgruppen ett motivationsarbete i ett nära samarbete med socialförvaltningen. I arbetet med våldsutövare behöver våldsutsattas säkerhet och mående särskilt beaktas och prioriteras.

¹⁶ Se avsnitt om utsatta grupper

Aktiviteter i det återfallsförebyggande arbetet	
Åtgärder	Ansvarig nämnd
Utveckla ett förvaltningsövergripande samarbete för att motivera unga våldsutövare att ta emot hjälp	Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Förskolenämnden, Kultur-, demokrati- och fritidsnämnden.
Skapa tydliga rutiner vid arbete med våldsutövare för att stärka de våldsutsattas skydd.	Socialnämnden, Gemensam nämnd för familjerättsliga frågor
Kartlägga insatser och behov hos personer med demenssjukdom och liknande.	Socialnämnden
Utforska möjliga samarbeten med polis, frivård och region i syfte att verka för att fler våldsutövare förändrar sitt beteende.	Socialnämnden

7. Uppföljning

Nämnder och bolag ska årligen i sin verksamhetsberättelse följa upp de åtgärder som genomförts eller pågår utifrån de olika fokusområdena i ordinarie uppföljningssystem, kopplat till inriktningen ” Järfälla ska vara en trygg och attraktiv kommun att leva, verka och vistas i.”

Socialnämnden tar vartannat år fram en nulägesanalys som innefattar såväl aktuell omvärldsbevakning som kommunens arbete med programmet. Analysen redovisas via socialnämnden till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige, och används för vidare utveckling av arbetet. Programmet aktualitetsprövas i samband med nulägesanalysen.

8. Litteratur- och källförteckning

C. G. Svedin, Å. Landberg, och L. Jonsson (2023) ”Mer utsatta än andra – om våld och övergrepp mot barn med funktionsnedsättningar: En fördjupning från studien ’Unga, sex och internet efter #metoo’”, Stiftelsen Allmänna Barnhuset, Stockholm.

Isdal, Per (2017). Meningen med våld. Andra upplagan Stockholm: Gothia Fortbildning AB

Brottsförebyggande rådet (2014) Brott i nära relationer – En nationell kartläggning

Jämställdhetsmyndigheten. (2020). Inget att vänta på. Handbok för våldsförebyggande arbete (3:e uppl.). Angered: Jämställdhetsmyndigheten.

Socialstyrelsen. (2021). Utbildningsmaterial Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – för socialtjänsten .

Socialstyrelsen (2023). Våld i nära relationer. Handbok för socialtjänsten, hälso- och sjukvården och tandvården. Artikelnummer 2023-6-8592.

Länsstyrelsen i Stockholm Strategi för att förebygga och bekämpa våld i Stockholms län 2020–2026.

HSLF-FS 2022:39 Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer

8.1 Web-sidor och andra elektroniska dokument

Nationellt centrum för kvinnofrid (NCK) – Uppsala universitet, Särskild sårbarhet och intersektionalitet: <https://www.nck.uu.se/kunskapsbanken/amnesguider/sarskild-sarbarhet/sarskild-sarbarhet-intersektionalitet>

Jämställdhetsmyndigheten, Mäns våld mot kvinnor:
<https://jamstalldhetsmyndigheten.se/fakta-om-jamstalldhet/mans-vald-mot-kvinnor/>

Barnombudsmannen, Konventionstexten:
<https://www.barnombudsmannen.se/barnkonventionen/konventionstexten/Barnombudsmannen>

Regeringskansliet, Utredningen om exitprogram för personer som är utsatta för prostitution (2023). Ut ur utsatthet. Stockholm:
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2023/12/sou-202397/>

Regeringen, En nationell strategi för att förebygga och bekämpa mäns våld mot kvinnor:
https://www.regeringen.se/4aa968/contentassets/f837b6325e0c4f59a4d17cb5049bee58/enationell-strategi-for-att-forebygga-och-bekampa-mans-vald-mot-kvinnor_utdrag-ur-skr.-2016_17_10.pdf

Regeringen, Nationellt våldsförebyggande program:
<https://www.regeringen.se/contentassets/7236f46513524faaa2bd912c8d9000c6/nationellt-valdsforebyggande-program2.pdf>

Socialstyrelsen, Kunskapsguiden:
<https://kunskapsguiden.se/omraden-och-teman/vald-och-fortryck/vald-i-nara-relationer/sarskild-utsatthet/>

Socialstyrelsen (2015) Sex mot ersättning, Utbildningsmaterial om stöd och hjälp till vuxna:
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2015-12-4.pdf>

Socialstyrelsen (2021) Utbildningsmaterial Våld i nära relationer och hedersrelaterat våld – för socialtjänsten:
<https://www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/ovrigt/2021-11-7607.pdf>

Järfälla kommun, Mål och budget 2024-2026: <https://www.jarfalla.se/download/18.4f3bf42d18b602bb2776c2b2/1698737853011/Mal-och-budget-2024-2026.pdf>
www.unicef.se